

LEK I FÖRSKOLANS UTEMILJÖ



Malin Magnusson

Fakulteten för Landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Sveriges Lantbruksuniversitet
SLU Alnarp
Landskapsarkitektprogrammet
Kandidatexamensarbete, 15 hp
Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, SLU
2013-05-28

SLU, Sveriges Lantbruksuniversitet
Fakulteten för Landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap
Institutionen för Landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Författare: Malin Magnusson

Titel (sve): Lek i förskolans utemiljö

Titel (eng): Play in the preschool outdoor environment

Nyckelord: förskolebarn, utemiljö, utformning, lek, utveckling, social, natur, funktion

Handledare: Gunnar Cerwén, Institutionen för Landskapsarkitektur, planering och förvaltning SLU Alnarp

Examinator: Maria Kylin, Institutionen för Landskapsarkitektur, planering och förvaltning SLU Alnarp

Kurstitel: Kandidatexamensarbete i Landskapsarkitektur

Kurskod: EX0649

Omfattning (hp): 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2013

Program/utbildning: Landskapsarkitektprogrammet

Framsidas bild: Lekredskap på Stensjöns förskola
(Foto: Malin Magnusson, 2013-04-26)

SAMMANDRAG

Lek är något som vi alla människor kan referera till och som ger oss många minnen. Det är något tolkningsbart, som säkerligen skapar egna uppfattningar om vad det egentligen är. Efter några somrar som praktikant på förskolor har jag länge velat undersöka hur denna lek är kopplad till utemiljön.

Målet med denna uppsats har varit att kartlägga forskning om hur utemiljön påverkar barns lek och rörelse samt att undersöka vilken betydelse den har för barns utveckling. Detta arbete har gjorts i syftet att få en större förståelse och bredare kunskap till oss blivande landskapsarkitekter och andra verksamma inom området för en framtida planering av den.

Dessa mål har skapats utifrån två frågeställningar, som har följt mig genom arbetet. Frågeställningarna är; *Hur påverkar förskolans utemiljö barns lek och rörelse?* Samt *Vilken betydelse har den för barns individuella utveckling?* Frågorna är grunden till kandidatexamensarbetet, där jag har funnit teorier genom litteraturstudier som sedan återkopplats i praktiken. Återkopplingen till praktiken redovisas i form av en undersökning, där en intervju har gjorts på en förskola i Malmö. I detta fall Stensjöns förskola.

Arbetet har resulterat i en presentation på hur utemiljöns utformning är viktig för barns lek och kreativitet, och hur man skapar förutsättningar för leken genom utformningen. Det har också resulterat i kopplingen mellan utformning och lek och vilken betydelse leken för barns individuella utveckling. Där leken har visat sig ha en betydande faktor i barns olika utvecklingsstadier i livet.

Nyckelord: Förskolans utemiljö, lek, kreativitet, planering, utformning, social, variation, natur, funktion, utveckling

ABSTRACT

Play is something that all people can refer to and that brings a lot of memories. It's something explicable, who certainly give us our own view of it. After a few summers as an intern at preschools I've wanted to investigate the connection between play and its environment.

The main case of this essay has been to map research about how the environment affect children's play and motion and what meaning it has for children's development. The purpose of the study has been to get a bigger understanding and wider knowledge to us landscape architects and other active people in this area for a future planning of the preschool environment.

The cases are taken from two main issues, who had followed me through the work study. The issues are: *How does preschool environment affect children's play and motion? What meaning does the play have for children's individual development?* The questions are the basis for this bachelor degree work, where I've found theories through studies of literature. Those theories had later been reconnected with a practical study. This practical study is reported as an investigation, from an interview with the personnel of a preschool in Malmö. In this case it was Stensjöns förskola.

The work has resulted with a presentation on how the outdoor environment design is important for children's play and creativity, and how to create conditions for the play through the design. The work also shows the connection between design and play and what meaning the play has for children's individual development. The play has been seen as an outstanding element in children's stages of development.

Keywords: Outdoor environment, play, creativity, planning, design, social, variation, nature, function, development

FÖRORD

Detta självständiga arbete är gjort inom kandidatexamensarbete i landskapsarkitektur(EX0649), en kurs som ingår i landskapsarkitektprogrammet på Alnarp. Genom detta arbete har jag studerat hur förskolans utemiljö påverkar barns lek och rörelse och vilken betydelse leken har för barns utveckling. Detta arbete riktar sig till medstudenter, yrkesverksamma inom arkitektur och planering, förskolepersonal och andra verksamma intressenter.

Jag vill tacka alla dem som hjälpt mig genom arbetets gång. Ett stort tack till Gunnar Cerwén, min handledare genom arbetet, som både individuellt och per mejl hjälpt mig med alla frågor som kommit upp längs arbetets gång. Jag vill även tacka Ylva Bolin för sin hjälp som medstudent till mig, vilket gjort arbetet lättare att se på genom andras ögon.

Jag vill även rikta ett stort tack till Claes Ahlgren och Brita Dilton på Stensjöns förskola för deras medverkan genom intervju och möjligheterna det har skapat i mitt arbete och underlag.

Tack!

Malin Magnusson

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammandrag	3
Abstract	4
Förord	5
Inledning	
Bakgrund	7
Mål och syfte	7
Material och metod	8
Avgränsningar	8
Leken i utemiljön	
Definition av lek	9
Utemiljöns betydelse för barn	9
Förutsättningar för lek	10
Lekens betydelse för barns utveckling	11
Lekens språk	13
Leka utomhus	14
Rörelseaktiviteten på förskolan	15
Utemiljöns påverkan på lek	16
Naturen ger möjligheter till lek	17
Vikten av ro och vila	19
Intervju på förskola	
Stensjöns förskola, Hyllie Malmö	20
Diskussion	24
Avslutande diskussion och reflektion	28
Källförteckning	
Otryckta källor	30
Tryckta källor	30
Elektroniska källor	30
Bilaga	
Intervjuformulär till förskolepersonal	32

INLEDNING

Bakgrund

När jag var yngre praktiserade jag ett flertal somrar på olika förskolor, där intresset för utemiljön och leken har växt fram. Jag har länge velat undersöka hur de här egenskaperna samverkar, vilket också kan vara en viktig ingång för oss blivande landskapsarkitekter som planerare i framtiden.

Idag ser många förskolor och deras utemiljöer väldigt olika ut. Det varierar mellan allt från utemiljöer som består till stor del av asfalt och lekredskap till de mer gröna gårdarna med naturlika inslag. Det är en variation som är intressant att granska och som kan ge vidare kunskap i planering av förskolans utemiljöer för lek.

Det diskuteras idag att barn vistas för mycket inomhus och att det kan vara ett problem att utemiljön lätt glöms bort i barnets vardagliga aktiviteter. Vilken påverkan utemiljön har för barnen kan vara en intressant ingång eftersom många barn spenderar mycket tid på förskolan.

Jag har valt att begränsa mitt arbete till att undersöka hur förskolans utemiljö påverkar barns lek och rörelse på förskolan. Samt undersöka vilken betydelse leken har för barnets individuella utveckling. Genom att undersöka barnets utveckling genom leken, kommer det att ge en större förståelse för hur leken bidrar till den. Mina två frågeställningar kommer då att vara:

- Hur påverkar förskolans utemiljö barns lek och rörelse?
- Vilken betydelse har leken för barnets individuella utveckling?

Mål och syfte

Målet med denna uppsats är att kartlägga forskning om vilken betydelse utemiljön har för barns lek i den yttre miljön. Men även undersöka vilken betydelse leken har för barns utveckling samt återkoppla forskning i praktiken.

Syftet är att få en ökad förståelse och kunskap för utemiljön på förskolan till oss landskapsarkitekter för en framtida planering av den.

Material & Metod

Detta självständiga arbete redovisas som en akademisk uppsats, som är uppbyggd på litteraturstudier och en återkoppling genom en intervju.

Den första delen av uppsatsen består av tidigare forskning inom lek och utemiljö, där forskning kring miljöpsykologi och arkitektur har varit två teman som dykt upp i urvalet av litteratur. Ämnet beskrivs genom funna teorier och exempel, som bildar en kartläggning över dem. Kartläggningen kommer att vara uppdelad med olika underrubriker, för att öka förståelsen genom läsningen med en avslutande reflekterande del på varje rubrik. Arbetet kommer att börja med definitionen av lek för att avsluta på en mer detaljerad nivå med intervjun av Stensjöns förskola.

Litteraturen är huvudsakligen hämtad från både tryckta källor i form av böcker, artiklar och rapporter. Källorna är också hämtade genom SLU:s Primo, som är en sökmotor på Internet för en samling av vetenskapliga artiklar. Litteratur har även påträffats genom andra artiklars källförteckningar, vilket för en vidare utbredning av litteraturen.

De funna teorierna har sedan undersökts genom att intervjua personal på Stensjöns förskola. Efter kontakt med denna förskola, togs beslutet att undersöka förskolan utefter dess variation av utemiljö och personalens engagemang och kreativitet. Intervjun gjordes för att få en uppskattning av situationen på Stensjöns förskola och ge en återkoppling till litteraturen. Detta för att ge en bredare grund i mitt underlag.

Intervjun är en kombination av semistrukturerade frågor, där personalen fick möjlighet att få in sina egna åsikter. Samt strukturerade frågor, där jag ställde en fråga genom ett påstående och såg om personalen kände igen sig. Personalen fick inte ta del av teorierna innan de svarade, utan de diskuterade bara ur sina egna erfarenheter. Efter personalens svar kunde jag då tillägga vad jag hade hittat i teorin, för att jämföra svaren under intervjuens gång.

I uppsatsens sista del kommer teorin och intervjun att diskuteras och reflekteras över. Den delen kommer även innehålla en reflektion över mitt eget arbete, där jag framför hur metoderna och källorna har fungerat.

Avgränsningar

På grund av den begränsade tiden för arbetet har jag varit tvungen att avgränsa mitt arbete. Jag fick avgränsa min frågeställning till två centrala frågor. "Hur påverkar förskolans utemiljö barns lek och rörelse samt vilken betydelse har leken för barns individuella utveckling".

I början av uppsatsarbetet fanns en historik med i planeringen, som skulle sträcka sig från början av 1900-talet till idag och framtiden. Denna del fick jag plocka bort på grund av tidsbrist och därmed avgränsa mig till de två centrala frågorna, och inte fastna i detaljer.

Intervjuarbetet blev också begränsat och det blev mer fokus på litteratur och teorier. Det blev en intervju, som kommer att redovisas i uppsatsen.

En annan avgränsning har även gjorts genom att arbetet har ett generellt perspektiv över förskolors utemiljö och påverkan, och därmed har djupare analyser eller detaljerade innehåll tagits bort.

LEKEN I UTEMILJÖN

Definition av lek

Mycket av uppsatsens huvudfrågor handlar om lek. Därmed kommer här två definitioner för att redogöra begreppet lek:

I boken *"Leka för att lära"* definieras lek på det här sättet:

"Lek är en frivillig handling eller sysselsättning som förrättas inom vissa fastställda gränser i tid och rum och i enlighet med frivilligt accepterade men obetingat gällande regler. Leken är sitt eget ändamål och åtföljes av en känsla av spänning och glädje och medvetandet om något som är 'annorlunda' än det 'vanliga livet'." (Huizinga i Gärdenfors, 2009, sid 47)

Nationalencyklopedin definierar det kort:

"lek, aktiv verksamhet som bedrivs endast i nöjessyfte och ofta kollektivt, särskilt av barn." (Nationalencyklopedin [Online] 2013-05-14)

Dessa två begreppstolkningar har nu en gett en bred definition till ordet, som en ingång till arbetets beskrivande del och kan användas för en bättre förståelse av det.

Utemiljöns betydelse för barn

Utemiljöerna idag skapas efter vilka behov vi tror att människan har. Detta kan vara en problematik då det är svårt att tillfredsställa allas behov. Betydelsen av utemiljön för barnens lek har visat sig vara stor och på vilket sätt de kan utnyttja den i sin lek.

Märit Jansson har gjort en genomgång av tidigare forskning, där hon diskuterar problematiken med hur svårt det är att planera för barns utemiljö, med konflikten att planera landskapet samtidigt som att låta barnen få skapa sina egna miljöer (Olwig, 1990; Kylin 2004 i Jansson [Online] 2013-04-09 sid.11). Mia Heurlin- Norinder anser också genom sin forskning att barn och vuxna inte tolkar landskapen likadant. Barnen ser konkret på ting, då de använder hela miljön med sin kropp medan vuxna läser av den med sina ögon (Heurlin-Norinder, 2006 sid. 6). Det finns också platser enligt Heurlin- Norinder som barn känner till och längtar efter, men inte får gå eller vågar vara på (Heurlin-Norinder, 2006 sid. 3). Detta nämner även Fredrika Mårtensson i sin avhandling, genom gränserna som kan upplevas på förskolans gårdar, ofta i form av staket. De kan fungera som en skarp gräns till finare och bättre omgivningar för barnen. Detta ger en viss frustration och längtan för barnen att bli äldre och få vara där (Mårtensson, 2004 [Online]2013-04-09 sid. 130).

Idag spenderar barnen största delen av sin vakna tid på förskolan berättar Patrik Grahm m.fl. (2000, sid 21) i sin danska upplaga *"Børns udeleg"*. Där vistas de i en pedagogisk miljö, som är skapad för att gynna barns utveckling. Det är under just förskoletiden, som barnen utvecklar sitt språk, sin sociala kompetens och många av utvecklingsstadierna i livet. Då de lär känna sig själva (Havnesköld & Risholm Mothander, 1995 i Grahm m.fl. 2000 sid. 21). Barndomen avgör vilka människor vi blir i framtiden (Grahm m.fl. 2000 sid. 21).

Barn har väldiga förmågor att utvecklas menar Grahm m.fl. (2000, sid 21) men för att dessa förmågor ska utvecklas behövs en omgivning som stöttar och gynnar denna utveckling. Alla människor, liksom barnen, lever i ständiga sammanhang som har en stor betydelse för hur deras liv yttrar sig (Grahm m.fl, 2000 sid. 21).

Birgitta Knutsdotter Olofsson resonerar med liknande slutsatser kring social kompetens. Barn leker med varandra och skrattar, blir arga och gråter tillsammans. Detta samspel blir ett sammanhang av social kompetens som barnen skapar. Likaså skapas det konflikter och frågan om makt, då barnen tvingas att kompromissa med varandra i de uppkomna tvisterna (Knutsdotter Olofsson, 2009, sid 85).

Det finns också andra tankar kring att barn leker för mycket inomhus idag, med tekniska medier i form av datorspel menar Peter Gärdenfors (2009, sid 45). Vilket leder till att barnens naturliga lek kommer lite i skymundan. Detta anses inte som ett problem enligt Åsa Harvard, utan hon ser möjligheterna med att skapa den tekniska miljön utomhus. En lika spännande och fantasirik miljö, som i de tekniska spelens världar, bara genom ljud och ljuseffekter. På det sättet kan lika spännande världar skapas som barnen söker i datorspelen (Harvard i Gärdenfors, 2009, sid 45).

Utemiljön har en betydande roll för barnen genom lek och vila menar Grahn m.fl. (2000 sid. 21) genom en utformning som ger möjlighet för barnen att utforma sina egna äventyr och sociala kontakter. Miljön och dess utformning spelar stor roll med tanke på vilken lek som aktiveras där. Utformningen kan ge barnet uppmuntran till att använda, utforska sina kreativa egenskaper och skapa sina egna utmaningar. Vilket i sin tur kan leda till att barnet får bättre självkänsla och självbild (Grahn m.fl, 2000 sid. 21). Grahn m.fl. anser att skapa en miljö som ger en balans mellan trygghet och utforskning är en viktig del för barnet, genom att låta barnet själv få bestämma och utforska sig själv. En sådan miljö bör bestå av mycket variation och verktyg som ger utrymme för detta. En motsats till det kan vara en stabil miljö, som är trygg men utan utmaningar. Dock brukar barnen själv skapa sina faror där genom att cykla fortare eller springa och jaga varandra (Grahn m.fl, 2000 sid. 157).

Fredrika Mårtensson resonerar med liknande påstående som Grahn att det är lättare för barn att vistas i en miljö bredvid varandra om det finns många saker att leka med som inte är dina eller mina. Detta skapar ett samarbete med varandra och barnen får en förståelse för varandras lek (Mårtensson, 2004[Online]2013-04-09 sid. 128).

Genom författarnas påståenden syns det att utemiljön har en betydande roll för barn. Det finns många egenskaper i de miljöerna som ger barn tillåtelse att få ta del av och skapa sina egna rum. Genom att ge uppmuntran till utforskning av sig själva verkar vara en viktig del av barnens uppbyggnad av självkänsla och självförtroende.

Förutsättningar för barns lek

En förutsättning för lek kan vara en varierad miljö, som skapar större utrymme för barn att röra sig på och leka med. Vilka förutsättningar måste barnen ha för att utveckla en lek?

Grahn m.fl. (2000, sid 9) har i sin forskning sett att förutsättningen för att en lek ska utvecklas är en miljö som ger barnet en balans mellan utmaningar och trygghet utifrån individens egna behov. Miljön ska också ha sådan kvalité att barnet med olika förutsättningar ska kunna skaffa sig en betydande relation till miljön. Ju fler relationer barnet skapar till miljön desto mer utvecklas barnets kunskap om sig själv och om dess verklighet (Grahn m.fl, 2000 sid. 9).

Fredrika Mårtensson har liknande teorier kring ämnet. Hon berättar att den fysiska miljön utgör vilka situationer som leken kommer att handla om och hur barnen använder den. Det är mellan denna miljö och det sociala samspelet mellan barnen, som skapar utomhusleken genom dynamik och olika intressen (Mårtensson, 2004 [Online]2013-04-09 sid. 40).

Det är inte bara utemiljön som skapar förutsättningar menar Birgitta Knutsdotter Olofsson (2009, sid 78) utan också det mentala och sociala för barnen. Barn måste kunna känna sig trygga och avslappnade, annars kan de inte vara med i leken utan hamnar utanför och tittar på (Knutsdotter Olofsson, 2009, sid 78). Enligt en genomgång av tidigare forskning menar hon att barnen inte heller får känna prestationsångest, som kan bli en negativ ingång i leken. Att få slippa prestationsångesten, är en port in i leken. Tävlingar är inte heller något som gynnar leken, om barnen inte leker att det är en tävling (Asplund, 1987, i Knutsdotter Olofsson, 2009, sid 78).

Lekens betydelse för barns utveckling

Leken har visat sig vara något alla barn använder sig av, hur kopplas då denna lek ihop med deras utveckling och kunskapsutveckling? Olika episoder i livet utvecklas genom olika lekar, här kommer en beskrivning av dem.

Grahn m.fl. (2000 sid.9) anser att leken är en kartläggning av den fysiska verkligheten och den andliga verkligheten i barnet och hur barnet samverkar i den. Den andliga ger barnet bättre förståelse för den fysiska verkligheten och dess komplexa omgivningar och bidrar på så sätt till dess utveckling (Grahn m.fl. 2000 sid.9).

En annan synpunkt har Olsson- Lieberg (2006 sid. 2) då hon menar att barnen utvecklas om de får möjlighet att vara på skrämmande, dynamiska, roliga, vackra och lockande platser. Genom att de får kännedom om sig själva och alla andra. När de lär sig att hitta på egen hand vågar de sedan att utforska resten av världen (Olsson- Lieberg nr 8, 2006).

Mårtensson har gjort en genomgång av tidigare forskning och sett att, leka i sig är ett kunnande i människans sätt att vara som är direkt bundna med vår natur och kultur (Huizinga 1955, Winnicott 1995 i Mårtensson, 2004[Online]2013-04-09 sid.33). Hon visar också på att forskningen har ökat de senaste åren på hur lek och barns utveckling hör samman. Speciellt på hur upplevelser och kommunikationen i leken utvecklas (Andersen & Kampmann 2002 i Mårtensson, 2004 [Online] 2013-04-09 sid.33).

Leken hjälper växande individer att bedöma sin styrka och hastighet, vilket gör det lättare för dem att välja rätt strategier i vardagen menar Peter Gärdenfors (2009, sid 49). Denna del är viktig för människans självtillit genom att träna upp sina egna färdigheter (Gärdenfors, 2009, sid 49).

Gärdenfors nämner fyra utvecklingsfaser mellan lek och kognitiv (tankeförmåga) utveckling för barnet:

- 1) Imitationslek, denna lek pågår fram till två års ålder då barnet huvudsakligen imiterar andra. De kan inte heller skilja mellan lek och inte lek, samtidigt som de inte leker med varandra utan bredvid varandra där de mindre barnen härmar de större barnen. Ibland vet inte de mindre barnen vad aktiviteten går ut på men leker den ändå (Gärdenfors, 2009, sid 50).
- 2) Låtsaslek, denna lek utvecklas efter två årsåldern, där barnen har börjat låtsas och leka och kommunicera med varandra. Leken består av fantasivärldar, där objekten de leker med har en annan funktion än de ser ut att ha. Han nämner ett exempel, av en banan som är en telefon. Ju äldre barnet blir kan denna lekform utvecklas mot rollekar (Gärdenfors, 2009, sid 50).

- 3) Intresselek, denna lek kommer när barnen blir äldre och de utvecklar sina egna intressen. Dessa intressen kan de även dela med andra lekkamrater, ett exempel är hästar eller hopprep. Leken innehåller också ett sådant intresse att de söker nyfikenhet och aktivt ny kunskap för att lära sig mer inom ämnet. I vuxen ålder finns leken kvar i form av Hobby (Gärdenfors, 2009 sid 51) När vuxna leker menar Huizinga att de ofta är knutna till en grupp människor. I form av klubbar av golf eller tennis. Vilket ger i sin tur en social gemenskap (Huizinga, i Gärdenfors 2009 sid 51).
- 4) Inre lek, där dagdrömmeri och fantasi är det yttersta medlet i lekandet. Här är också barnen äldre och vuxna kan också dagdrömma, men det finns en problematik enligt Peter Gärdenfors då inte alla vill kalla det lek. För dagdrömmandet kan ibland vara skrämmande. (Gärdenfors, 2009, sid 51)

Peter Gärdenfors berättar vidare om lekens förmåga att öka barnens kognitiva utveckling. Det har gjorts studier mellan idrott och goda skolprestationer, vilket han menar är den motoriska förmågan som gynnar den kognitiva. Han nämner också vidare med hur imitationslekarna och låtsasleken ger barnet bättre förståelse för andra, genom att följa andras rörelser och blickar, att avläsa andras känslor, att följa samtal mellan två individer, att ta på sig roller och hantera konflikter (Gärdenfors, 2009, sid 52). De äldre barnen utvecklar sitt eget tänkande och lärande i intresselekarna, där de själv planerar och diskuterar deras intresse och aktiviteter. Detta har visat sig gynnsamt för barns lärande (Davidson & Sternberg, 1998; Pressley, 1994 i Gärdenfors, 2009, sid 52).

Mårtensson diskuterar också låtsasleken genom begreppet *symbollek*, en lekmetod som efter många år lyfts fram. Det är när barnet upplever olika symboler och låtsas som om något händer med det (Pigaet, 1962 i Mårtensson, 2004 [Online] 2013-04-09 sid.33). Efter hand som barnet blir större utvecklas tanken med symbolleken. Barnet gör något själv, barnet låtsas att andra gör något, barnet kan ändra identitet och byta handlingarna i leken mot ord och till slut blir det fantasilek, där roller, situationen och föremål binds samman i ett gemensamt tema (Olofsson 1989 i Mårtensson, 2004 [Online]2013-04-09 sid. 34).

Mårtensson har även funnit i tidigare forskning (Olofsson 1989, i Mårtensson, 2004 [Online]2013-04-09 sid. 34) att inom fantasileken finns en annan grad, en djupare lek som beskrivs som en kärlek och hängivelse till leken (Olofsson 1989, i Mårtensson, 2004 [Online]2013-04-09 sid. 34). Där blir barnen helt uppslukade av deras lek och riktar all sin uppmärksamhet på den och glömmer därmed resten av världen (Rasmussen, 1993 i Mårtensson, 2004[Online]2013-04-09 sid. 34). Knutsdotter Olofsson (2009,sid 77) berättar också att inom fantasileken har barnet förmågan att transformera sig själv och andra till vad de vill. Allt är möjligt. Denna förmåga är grunden till människans intellektuella aktivitet (Knutsdotter Olofsson, 2009, sid 77) Hon menar vidare att utan fantasi eller påhittighet kan inga nya tankar utvecklas eller idéer födas (Knutsdotter Olofsson, 2009, sid 79).

Barnen utvecklar sin reflektionsförmåga i form av planering av leken och hur leken ska utspela sig menar Knutsdotter Olofsson. Hon har ett exempel på en lek med tjuv och polis där barnen tänker ut lekens gång innan leken börjar, till exempel om de ska använda sig av en polisstation eller inte. Denna reflektion över leken ger utveckling inom planering för barnet (Knutsdotter Olofsson, 2009, sid 80-82). Hon redogör också att barnen leker ur deras minnen. Det är intryck från diverse medier, som till exempel tv och radio. Det kan vara allt från stundande Prinsessbröllop till något de

sett på teater nyligen. Om barnen leker med minnet, förstärks även minnena i form av nya rörelser och ord och försvinner inte så lätt i glömska (Knutsdotter Olofsson, 2009, sid 82).

Mårtensson berättar att barn har även förmåga att sätta sig själv och andra i rörelse (Mårtensson, 2004 [Online] 2013-04-09 sid. 36). Här nämner hon ett begrepp *bråklek*, en lekmetod som präglas av förvirring, glädje, tanklöshet och makt. Barnen har inga bekymmer med att utsätta sig själv för risker och utmaningar. I dessa lekar förekommer ofta mycket närkontakt där man jagar varandra eller knuffas (Rasmussen 1993 i Mårtensson, 2004 [Online]2013-04-09 sid. 36). Knutsdotter Olofsson (2009, sid 86) har liknande påståenden. Barnen älskar att röra sig och styra sin kropp, i allt från att springa, leka häst till att leka soldater. Det bildar ett betydelsefullt rörelsemönster som de också får tillfälle att utveckla sin motorik. De kan även övervinna sina rädslor genom att pröva på nya lekar och skaffa sig kunskap på det sättet (Knutsdotter Olofsson, 2009 sid 86).

Något annat som betyder något alldeles extra för barnen är att vara på en plats när det händer något enligt Olsson-Lieberg. Hon menar att barn är sociala individer och är gärna med andra individer (Olsson-Lieberg, 2006 sid. 2). Grahn m.fl. menar att barn har benägenhet att anpassa sig och härma andra barn, till exempel om ett barn ser en annan lek som pågår, kan barnet helt ge upp sin egen lek och börja leka med lekkamraten (Grahn m.fl. 2000 sid. 65). De vuxna har också en viktig roll för barnen anser Knutsdotter Olofsson. De fungerar som viktiga förebilder (Olofsson, 1991, i Knutsdotter Olofsson, 2009, sid 87). De ska vara med i leken om barnen tillåter det. De vuxna som engagerar sig i leken blir populärast, om de förstår lekens regler. De som bryr sig mindre om leken, blir som övervakare och sysselsätter sig med andra saker medan barnen leker. De sköter också konflikthanteringen (Knutsdotter Olofsson, 2009, sid 87-88).

Lek är en viktig del av barnens uppväxt. Det märks att utifrån författarnas studier så gynnar leken barns utveckling och förmåga att våga ta stegen vidare både mentalt och fysiskt. Det beskrivs tydligt hur olika lekepisoder hjälper barnen att finna sig själva och våga utmana sig själv, genom faror och glada lekar. Det märks att barn älskar att leka, de tar itu med saker och dominerar men ger ändå plats för andra att få in sina kommentarer.

Lekens språk

Barn leker inte bara genom skratt och tal, utan leken kan också ske utan några ord alls. Då de använder sig av andra kommunikationsmedel.

Enligt Mårtensson så är det ofta kroppsrörelserna och handlingarna som styr språket och hur kommunikationen fortgår mellan barnen (Mårtensson, 2004[Online]2013-04-09 sid. 38).

”Under utevistelse då barnens uppmärksamhet i så hög grad är riktad mot omgivningen blir lekens rörelseriktning och den nära kopplingen mellan fantasi och fysisk närvaro särskilt tydlig. Att vara ute på förskolegården innebär vaksamhet och ibland också ett fysiskt kretsande över denna med beredskap att fånga de intressanta ögonblick och situationer som efter hand uppstår. Denna utomhusleken vidlyftighet innebär att barnens sätt att kommunicera lek i högre grad använder sig av icke-verbala former av kommunikation där användningen av den fysiska miljön i sig spelar en stor roll.” (Mårtensson, 2004 [Online]2013-04-09 sid. 38)

Birgitta Knutsdotter Olofsson redogör om lekens ramar som ett verktyg var leken befinner sig. Den har en tydlig början och ett tydligt slut, gå in i leken och ur den. Utanför finns dock den fysiska verkligheten. Inom leken får man göra och säga sådant som inte sker i verkligheten. Till exempel ”Nu äter jag upp dig” eller ”Nu springer jag ut för stupet”. Det är denna avvägning som barnen spelar med inom ramen (Knutsdotter Olofsson, 2009, sid 76) Lekens språk och kraft har en förmåga enligt författaren att öppna stängda dörrar, att ta kontakt med barn som annars avviker från leken (Knutsdotter Olofsson, 2009, sid 77). Hon berättar även att de måste använda det talade språket i låtsasleken, då ingenting är vad det ser ut som. Barnen måste beskriva deras inre bilder för lekkamraterna (Knutsdotter Olofsson, 2009, sid 84).

Det kan vara svårt för oss vuxna att få en större förståelse för barnens egna språk. Då de ibland använder sig av egna språk eller enbart kroppsspråk. De vill kanske inte att vi ska veta, utan det blir kanske en egenskap som de har för dem själva. De kan ibland använda sig mer av kroppen än det verbala, vilket i sin tur bör skapa ett samspel mellan två individer, som bara de kan förstå vilket gör leken till en större utveckling för dem emellan.

Leka utomhus

Att få leka utomhus är något som mer och mer diskuteras. Det sägs finnas många fina ting att använda sig av och lösa material att leka med. Med utomhus menas här först en redovisning av den naturliga utomhusleken, för att efter det beskriva en mer generell syn på det.

Genom att få leka utomhus menar Grahn m.fl. i sin forskning att barnen utvecklas, då de får ta del av sin fantasi och dess viktiga roll. Den naturliga miljön utomhus är inte konstgjord, utan grunden består av naturliga objekt. Där det finns stenar att klättra på och grenar att hänga i, vilket ger barnen ökad potential att utvecklas (Grahn m.fl. 2000 sid. 158-159).

Författarna (Grahn m.fl.) har även sett större rörelsefrihet i ett naturligt område med många olika varierande miljöer, där naturen blir en självklar del i barnens aktiviteter. Förutom att använda den som grund för lek, äter de bär och utforskar löv och stenar. Naturen blir även tolkningsbar och kan användas utifrån barnens egna behov (Grahn m.fl. 2000 sid. 159-160).

”Naturmiljøet tilbyder en variationsrigdom, som det er svært at efterligne i et designet miljø. Det kunstige miljø er altid designet ud fra forestillinger om andre menneskers behov.”
(Grahm m.fl. 2000 sid. 160)

Grahm m.fl. redogör för den naturliga utemiljön och vilka variationsmöjligheter den ger, men författarna kontrasterar det med en annan syn på ett lekredskap som återfinns i deras studier. Det handlar om ett mer kulturellt präglat objekt i form av en kruka, som fångar många barns uppmärksamhet. Den är konstruerad på det sättet att den inte har någon tydlig användning, utan barnen får tolka den själva. Som en liknelse till de mer naturliga objekten (Grahm m.fl. 2000 sid. 160).

Mårtensson beskriver barnens kontakt med sin miljö på två sätt. Det första är att de använder den och betraktar den med sina sinnen. Vilket leder till att de vill vara i den och medverka i den (Mårtensson, 2004 [Online] 2013-04-09 sid. 110-111). Denna kontakt och spänning till miljön kan de hitta på olika sorters ytor, men främst på naturområden med vatten, sand eller buskage (Mårtensson, 2004 [Online] 2013-04-09 sid.111). Hon beskriver också utifrån sina studier att barn har väldigt förståelse för sina material, att de gärna godkänner tanken med att det kan förstöras. De kan rulla en snöboll och sen kastar de iväg den. Den förstörs, men det ingår i deras lekprocess (Mårtensson, 2004 [Online]2013-04-09 sid. 112).

Hon lyfter även årstiderna som en dynamisk process för barnen. Snön och isen skapar nya lekar på vintern, vilket gör att lekarna formas från händelser som förändras. Detta blir en del av barnens kontakt med utemiljön (Mårtensson, 2004 [Online]2013-04-09 sid. 112).

Grahm m.fl. har även tittat vidare på hur växter, stenar, vatten och skog ger en attraktion åt barnen genom att de skiljer sig från de människoskapta objekten. Dessa objekt som främst hittas inomhus eller på lekplatser med lekplatsutrustningar. Även förskolelärare, fysioterapeuter och pedagoger har genom erfarenhet sett en vidare stor betydelse av utomhuslek för barnens olika utvecklingsområden kognitivt, verbalt och motoriskt (Grahm m.fl. 2000 sid. 7).

Den dynamiska process som man finner utomhus gynnar en varierad lek och val av lek. Den ger många möjligheter till utveckling men även för roliga stunder tillsammans. Barnen leker med tanken att allt kan förstöras men de lever med tanken att det är okej. Det verkar som de lever i en mer dynamisk värld än vad vi vuxna gör.

Rörelseaktiviteten på förskolan

Barn rör sig mycket i förskoleåldern och det rörelsemönster de har verkar betyda mycket i leken.

Grahm m.fl. beskriver att den största aktiviteten på förskolan är just rörelse. De redogör för cyklingen, finns det cyklar är det just cykling som råder bland barnen utifall utrymmena på förskolan är trånga. De menar att cykeln har en stor betydelse för barnen, där de kan få något eget i miljön (Grahm m.fl. 2000 sid.60- 63). Mestadels rör sig barnen över gårdens alla områden. De hoppar från den ena aktiviteten på gården till den andra och byter därmed också område (Grahm m.fl. 2000 sid. 60).

I Mårtenssons studier visar hon liknande resultat, men förutom cykling så sker rörelsen genom rullande, gungande, klättrande och springande barn över gården. Detta visar att rörelsen har en stor betydelse i utemiljön (Mårtensson, 2004[Online]2013-04-09 sid. 122).

Grahn m.fl. har även sett att stora gräsytor har visat sig bidra till möjligheten till rörelse. Där det förekom lekar som "Under hökens vingar" och fotboll. Vid mer spontana lekar rörde sig barnen över större områden, både över gräsplaner och in i buskage och dungar (Grahn m.fl, 2000 sid. 106). När det handlar om aktiviteter som innehåller mycket spring menar Mårtensson (2004 [Online] 2013-04-09 sid. 96) att den fysiska miljön har betydelse. Barnen använder de öppna ytorna, gångar och stråken, kullarna och buskagen för att röra sig framåt (Mårtensson, 2004[Online]2013-04-09 sid. 96). Buskaget bidrar också till att barnen kan stanna upp och peta i alla små grenar och stenar som de kan hitta. Samt att det fungerar som ett skydd när de vill gömma sig (Mårtensson, 2004 [Online]2013-04-09 sid. 97).

Rörelse verkar vara en viktig aktivitet för barn. De gillar att röra sig mellan olika områden och ge sig själv tillåtelse att samverka på många platser samtidigt.

Utemiljöns påverkan på lek

Då miljöerna verkar spela en roll för vilken lek som skapas, är det intressant att se vilken lek som aktiveras i vilka miljöer.

Grahn m.fl. har undersökt ett område där den största delen av förskolans gård innehöll lekutrustning och asfalt. Där kunde de se en betydande dominans av funktionslek, genom de redskap som fanns. Den fantasirika leken kunde påbörjas men utvecklades alltid mot funktion (Grahn m.fl. 2000 sid.60).

Inte enbart lek förekom på förskolans gård enligt deras studie. Vid en fridfylld plats satt barnen ner och fick en stund för sig själva. Vid det här exemplet var det vid en rosenspaljé där spaljeerna gav väggar och skapade rum i den annars aktivitets- och rörelsebetingade platsen (Grahn m.fl, 2000 sid. 64).

Mårtensson såg utifrån hennes forskningsområde att sandlådan hade en viss betydelse för barn och hur de anpassade sig till dess utseende. När den var vattenfylld hoppade de i vattnet, var den fuktig bakade eller lagade de mat genom sina påhittade fantasilekar. Det som lockade barnen var att få känslan av vatten, geggamoja, sand och is. Under alla säsonger lekte de här trots väder (Mårtensson, 2004 [Online] 2013-04-09 sid. 105). Grahn m.fl. har också undersökt sandlådans betydelse och de såg också många skillnader i användandet av sandlådan. Vissa dagar användes den inte alls, medan andra dagar lekte barnen mycket i den. De ansåg däremot att vädret var en viktig faktor här. Barnen lekte antingen själv eller i par. Det var många olika lekar hämtade ur vardagen, matlagning, bakning och att köra bil. Deras slutsatser var att sandlådan har en betydande roll för kreativiteten, konstruktionen och funktionsleken på den utrustningsdominerade gården där utrymmena var små och trånga (Grahn m.fl. 2000 sid. 65-67).

Rutschbanan hade också en viss betydelse ansåg Grahn m.fl. där barnen lekte gärna ensam eller i par. Precis som med cyklarna förekom mycket rörelse här, där de lockades av utmaningen att klättra och skapa lekar ur fantasin vid klätterställningen (Grahn m.fl. 2000 sid. 69). Mårtensson drog istället slutsatsen att kring rutschbanan skapades faror, som barnen tillsammans hjälptes åt att bekämpa med mycket mod som hjältar tillsammans (Mårtensson, 2004 [Online] 2013-04-09 sid. 77).

Grahn m.fl. slutsatser av gungorna i lekmiljön var att de nyttjades i kortare stunder under barnens rörelsemönster på förskolegården. Genom gungorna skedde också de mest naturliga mötena mellan personal och barnen när de hjälpte barnen putta på gungan (Grahn m.fl, 2000 sid. 69). Mårtensson har också sett att upplevelsen att få se andra gunga och själv gunga verkar fascinerande för barnen. Gungandet går

också hand i hand med sång och skratt med många samtal däremellan (Mårtensson, 2004 [Online] 2013-04-09 sid. 76).

Höjdskillnader

Topografin och spänningen kring det visade Mårtensson på i ett exempel från en av hennes studier. Det var en bro på förskolan, där många olika lekar förekom. Det var ofta "Bockarna bruse" eller "Hotet under bron" men det kunde skapas nya varje dag (Mårtensson, 2004 [Online] 2013-04-09 sid. 70). Denna spänning ansåg Mårtensson som lockelsen att ta sig till bron. Där dessa möjliga faror kunde komma helt apropå. En annan lockelse kunde vara att barn gärna vill vara där det händer, där de fick möjligheten att leka med andra barn (Mårtensson, 2004 [Online] 2013-04-09 sid. 70).

Mårtensson har också tittat på betydelsen av kullar och stigar: Där sprang barnen över, rundade, rullade ner eller lekte kullerbytta. Men utöver detta så skapades många fantasilekar kring kullen. De kunde till exempel förankra kullen till något mittemellan himmel och hav. Det var bara deras fantasi som satte gränserna. På dessa platser skapades också plötsliga möten mellan enskilda individer som stötte på varandra, grupperingar skapades eller flyktvägar som skapades (Mårtensson, 2004 [Online] 2013-04-09 sid. 69-71).

Lösa material på gården

Lösa material som fanns på förskolegården var något som fångade många av barnens intresse menar Grahn m.fl. (2000 sid. 75). Då det ofta blev mycket konkurrens om dem, smågrenar, stenar och dylikt (Grahn m.fl., 2000 sid. 75). Författarna menar att möjligheten till natur ger medel för dessa lösa material och en obegränsad tillgång på dem, i jämförelse med konkurrensen som lätt kan uppstå på en förskolegård med de få medel som finns och hur barnen har en förmåga att skapa sina egna revir kring dem. De lösa materialen bidrog också till fler fantasilekar (Grahn m.fl. 2000 sid. 151-152). Precis som Grahn m.fl. ansåg Mårtensson efter sina studier att lösa material och att hitta smådjur var objekt som verkade uppfylla barnens attraktion och bidra till lek (Mårtensson, 2004 [Online] 2013-04-09 sid 75). Vidare menar Mårtensson att djur är något som fascinerar barn. Det var inget som nämndes bland barnen på förskolan, utan bara som fanns på deras gård. De plockade upp dem och visade dem för varandra. Nyckelpigor, myror och maskar blev som en viss stolthet, att vara den som hittat ett smådjur. Men djuren användes även i fantasileken då barnen själva blev djur. Båda dessa roller verkade betydande för barns lek (Mårtensson, 2004 [Online] 2013-04-09 sid. 118-119).

Här beskrivs en rad olika miljöer och vilka aktiviteter som förekommer där. Det är intressant att få en mer detaljerad bild av hur barnen använder sig av de olika redskap och objekt som återfinns på de vanligaste lekgårdar. Detta kan också ge en större insikt för planeringen.

Naturen ger möjligheter till lek

Naturmaterial kan spela en viss roll för lekar. Lösa material till fasta material, som träd och buskar verkar vara material som gynnar barnens lek.

Det finns flera författare som menar att träden är viktiga för klättring (Mårtensson, 2004 [Online] 2013-04-09 sid. 102; Grahn m.fl., 2000 sid. 90; Fjørtoft, 2001 [Online] 2013-04-09) Mårtensson menar att stenar och andra lösa material kan fungera som utrustning i lekar eller fantasilekar. Men även en tät dunge av träd kan ge material i form av skydd i leken (Mårtensson, 2004 [Online] 2013-04-09 sid. 102).

Grahn m.fl. har också sett en viss betydelse med trädens alla blad, som verkade vara material som barn uppmärksammade. De lekte med säsongernas alla färger, då de samlade, rensade och gjorde långa girlanger av blad som dekorationer (Grahn m.fl.2000 sid. 90). Författarna berättar också att mycket vegetation kan det bilda små rum. Deras exempel var på en plats med stora gräsarealer med vildblommor, där det skapades små rum att vistas i för privata samtal och möten för barnen (Grahn m.fl. 2000 sid. 108).

I en studie som gjorts av Susan Herrington och Ken Studtmann ville de jämföra hur en funktionell lekmiljö med lekutrustning kunde förändras genom små inslag och hur dessa inslag kunde ge inflytande på barns utveckling (Herrington,S. & Studtmann,K., 1998 [Online]2013-04-09 sid 192).

De visade på att naturmaterialen fångade de flesta barnens uppmärksamhet. Författarna drog slutsatsen att barnen tyckte att de funktionsbaserade materialen fungerade mer som leksaker gjorda av människan medan stenarna och vegetationen kändes mer spännande samt att de passade bättre in i deras övriga omgivning (Herrington,S. & Studtmann,K., 1998 [Online] 2013-04-09 sid 200-201).

De visade också på att genom naturmaterialen i form av sten blev det mer rörelse över ytorna, vilket gjorde de förra outnyttjade ytorna till nya attraktiva platser. Det bidrog till barnens rumsliga och kognitiva utveckling. Barnen började även flytta på stenarna, vilket ökade planeringen, samarbetet och barnens fysiska styrka (Herrington,S. & Studtmann,K., 1998 [Online] 2013-04-09 sid. 202). Precis som Grahn anser de att vegetativa platser skapade rum för kommunikation, möten och fantasilekar (Herrington,S. & Studtmann,K., 1998 [Online] 2013-04-09 sid 203).

Författarna såg även att barnen använde dessa platser mer och under längre tider på dygnet än den traditionella lekutrustningen. Barnen namngav även dessa rum för vilka aktiviteter som pågick där, till exempel ”Princesspalatset” och ”Örnnäset”. Namnen kom främst från fantasilekarna de lekte. Platserna fungerade som barnens egna, skapade platser på deras förskola (Herrington,S. & Studtmann,K., 1998 [Online]2013-04-09 sid 203-204).

En annan studie gjord av en norsk forskare, Ingunn Fjørtoft visar liknande resultat. Men istället för att utgå från själva förskolan valde hon att undersöka barnens beteende när de besökte den närliggande skog som anknöt till förskolan (Fjørtoft,2001 [Online]2013-04-09 sid 112).

” Natural environments represent dynamic and rough
playscapes that challenge motor activity in children.”
(Fjørtoft,2001 [Online] 2013-04-09 sid 111)

Fjørtoft menar att topografin, de naturliga hindren såsom stenar och kullar och vegetationen ger barnen utmaningar att ta itu med, platser att gömma sig på eller klättra i (Fjørtoft,2001[Online]2013-04-09 sid. 111).

Precis som föregående studie visade Fjørtoft på att barnen hittade sina egna favoritplatser, som de namngav efter aktiviteterna som pågick där. Hennes exempel kallades ”Rymdfarkosten” och ”Klippan”. Namnen fanns kvar under alla årets säsonger, men med en viss förändring i leken under vintern till mer snörelaterade lekar (Fjørtoft,2001 [Online]2013-04-09 sid. 114).

Fjørtoft har också lyft fram betydelsen av lek i naturen. Buskage var attraktivt för kurragömma, mamma, pappa, barn och ett flertal fantasilekar. Precis som

Mårtensson anser hon att de öppna ytorna blev naturligt använda för mer springande och rörelselekar (Fjørtoft,2001 [Online] 2013-04-09 sid. 113).

Naturen skapar en varierad och dynamisk struktur, som kan ge större kunskap, utmaning och utveckling än en permanent struktur. Att få lämna utrymme för fantasi och lek visade sig göra barnen mer kreativa och mer benägna att ta för sig av områdena.

Vikten av ro och vila

Vila är en viktig egenskap att inte förglömma, barn behöver även på deras lektimmar på förskolan också vila.

Det menar Grahm m.fl. (2000, sid 152-153) att lägga stor vikt för platser för ro och vila. De menar att människan inte kan vara social alltid. De såg både brist och tillgång på lugna platser på sina gårdar (Grahm m.fl, 2000 sid. 152-153). Att få skapa sina egna platser är viktigt för barnens utveckling menar Grahm m.fl, där de får möjlighet att tolka verkligheten och den andliga verkligheten (Grahm m.fl, 2000 sid. 152). Lek och vila är viktigt i utemiljön (Grahm m.fl, 2000 sid. 153).

På grund av trånga utrymmen och att barnen inte "fick plats" kunde det lätt uppkomma betydande konflikter mellan barnen på gården menar Grahm m.fl. Det var ofta på grund av platsbrist och små utrymmen. Till exempel var det ofta konflikter i sandlådan där det pågick många olika lekar samtidigt (Grahm m.fl, 2000 sid. 65).

Det verkar som barnen också söker sig till områden där de kan sjunka in i sig själva och bara få vara. En plats där de kan vara sig själva utan drag från omgivningen.

INTERVJU PÅ FÖRSKOLA

Stensjöns förskola, Hyllie Malmö

Utemiljön

Jag besökte Stensjöns förskola den 26 april 2013. En varm, vindstill vårdag då barnen hade varit ute en stor del av dagen enligt personalen. Claes Ahlgren sa att förskolan var 40 år gammal och omstartad för ett par år sedan. Personalen har som motto att vara "Världens bästa förskola". (Ahlgren, Claes, muntligen, 2013-04-26)

Stensjöns förskola är en relativt stor förskola i stadsdelen Hyllie i Malmö. Den ligger i anknäpning till många höga flerfamiljshus. Förskolan är indelad i ett flertal avdelningar med mindre barn, mellanbarn och större barn som de kallar det själv. Jag var på de större barnens avdelning "Luftballongen" där åldern är 3-5 år.

I utemiljön finns tre större sandlådor med en typ av lekstuga eller lekredskap i mitten. På huset sitter en lång vattenränna i form av en stupränna, som förmodligen används en del då det var blött på marken trots den varma dagen. Går man runt huset så finns här en äldre klätterställning med bord och stolar, samt en naturlig grill med stubbar som stolar. Det finns också en del planteringar med vårlökar och ett buskage som häck som ringar in den gården närmast huset.

Går man utanför det buskaget så finns en större gård där en stor grön modulerad gräsyta finns. Det är ganska varierade höjder och branta avsatser på dessa kullar, som sedan planar ut i mindre partier av gräsmatta. Vid dessa kullar finns en bro placerad mellan, men även en gångtunnel som är byggd genom en av kullarna. Runt detta parti av grön yta finns i sin tur ett buskage med staket som ringar in hela den yttre gården.

Runt hela gården och även in mellan mindre platser går asfaltgångar som är avsedda för cyklar och rörelse.

Min bedömning är att förskolan är väldigt varierad i sin utemiljö med både lite grönt och hårdgjorda material i kombination med buskage, blommor och lekredskap.



Figur 1. Sandlåda med lekredskap
(Foto: Malin Magnusson, 2013-04-26)



Figur 2. Vattenrännan, även kallad Rullrännan
(Foto: Malin Magnusson, 2013-04-26)



Figur 3. En av planteringarna
(Foto: Malin Magnusson, 2013-04-26)



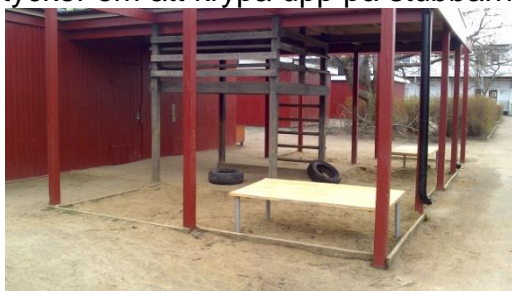
Figur 4. De modulerade grönyterna
(Foto: Malin Magnusson, 2013-04-26)

Samtalet

Jag träffar en man på förskolan vid namn Claes Ahlgren som berättar om hur han upplever utemiljön. Han berättar ivrigt om hur många idéer han har på förskolans utemiljö för att förbättra den. Han nämner vattenrännan som han fått hjälp av några barn att sätta upp, efter att de hämtat stuprännor från ett rivningsobjekt. Han hade även förra sommaren byggt en koja utefter några barns önskemål, som de tillsammans hade byggt. Han är väldigt intresserad av att få in barnen i den kreativa processen (Ahlgren, Claes, muntligen, 2013-04-26).

För tillfället har han idéer om att skapa ett par utomhus staffli för att möjliggöra målning utomhus. De ska i så fall sättas upp längs husets väggar. Han nämner också att han vill ha in mer vatten på förskolan, då vattenleken fått bra respons. Vattenrännan har även fått en annan funktion, när det är torka lägger de pingisbollar eller mindre kulor, och det blir då Rullrännan istället. Ett multifunktionellt lekredskap (Ahlgren, Claes, muntligen, 2013-04-26).

Klätterställningen berättar han att den var tänkt att ta bort, för att den var gammal men istället togs den ner och renoverades grundligt för att sättas upp igen. Denna används lite då och då av barnen för att hänga och springa i. Grillplatsen bredvid klätterställningen berättar han är speciellt eftertraktad av de mindre barnen som tycker om att krypa upp på stubbarna (Ahlgren, Claes, muntligen, 2013-04-26).



Figur 5. Den renoverade klätterställningen
(Foto: Malin Magnusson, 2013-04-26)



Figur 6. Stubbarna vid grillplatsen
(Foto: Malin Magnusson, 2013-04-26)

Modulerade gräsytor

På grönområdet med de modulerade gräsytorna finns det planterade träd. Det är vid dessa träd som kajan hade varit innan den hade gått sönder. Bron över kullen används till fantasileken "Bockarna Bruse", och den används flitigt av alla barn. Kryptunneln genom kullen används också flitigt genom rörelsen igenom och ut. På de mer plana gräsytorerna har barnen spontana fotbollslekar. Mestadels är det mycket spring upp och ner (Ahlgren, Claes, muntligen, 2013-04-26).



Figur 7. Bron mellan kullarna
(Foto: Malin Magnusson, 2013-04-26)



Figur 8. Kryptunneln
(Foto: Malin Magnusson, 2013-04-26)

Vegetation

Buskaget kring gården används inte direkt i dagens läge. Det är ganska glest. Här har Ahlgren tänkt skapa en ny form av koja, för att kunna springa in eller ut. Han berättar också om deras planteringar, där många eldsjälar har varit med och köpt lökar och planterat för att få fint på gården (Ahlgren, Claes, muntligen, 2013-04-26). Förskolan präglas av dessa eldsjälar, med väldiga framtidsstankar.



Figur 9. Vegetationen på innergården
(Foto: Malin Magnusson, 2013-04-26)



Figur 10. Vegetationen som gräns
(Foto: Malin Magnusson, 2013-04-26)

Utmaningar genom vegetation

Jag träffar även en annan person från personalen som vill berätta om förskolan, Brita Dilton. Hon önskar att det hade funnits bersåer för barnen, för att hitta fler utmaningar i vegetationen. De har själv planterat en Syren idag men vill gärna ha mer grönt. Hon nämner även kryptunneln, som ett objekt som används ideligen. Det är inget vegetativt men i anknytning till vegetation. Här förekommer många utmaningar och lekar för barnen (Dilton, Brita, muntligen, 2013-04-26).

Sandlådorna

Ahlgren berättar också om de tre sandlådorna, med varsin lekstuga i varje. De används ideligen i ur och skur, vilket jag också la märke till då spadar och spänner låg kvar. Lekstugorna används mestadels till mamma, pappa, barn där de lagar mat från sanden i sandlådorna (Ahlgren, Claes, muntligen, 2013-04-26).

Precis som Ahlgren ansåg Dilton att sandlådan används i alla väder. Till och med personalen tycker att det är märkligt. Barn kan leka där från morgon till kväll. Dock finns det också problem med detta då föräldrar till barnen ofta klagar på att barnens kläder är smutsiga när de kommer hem (Dilton, Brita, muntligen, 2013-04-26).

Fara och spänning

I en av sandlådorna står en brandbil som lekredskap. Här skapas också många fantasilekar, som innehöll död eller sjukdom. Leken går ut på att rädda varandra. Detta är exempel på en plats, där de söker spänning och fara men även för fantasilekar. En annan fara, som de leker med är pinnar. De använder dem som värja att skydda sig mot andra (Ahlgren, Claes, muntligen, 2013-04-26).



Figur 11. Sandlåda med lekboard
(Foto: Malin Magnusson, 2013-04-26)



Figur 12. Sandlådan med brandbilen
(Foto: Malin Magnusson, 2013-04-26)

Rörelsen på gården

Ahlgren berättar att det förekommer mycket rörelse på gården, då de hoppar från en aktivitet till en annan. Barnen är väldigt impulsiva, dock blir det många gånger konflikter med lärarna när barnen stökar upp på gården med leksaker överallt när de byter aktivitet. Trots att det finns många cyklar på gården så är cykling inte den största aktiviteten. De cyklar ibland. Ser ett barn ett annat barn cykla vill det barnet också cykla (Ahlgren, Claes, muntligen, 2013-04-26).

Kreativitet

Ahlgren tycker att barnen är väldigt kreativa här. De skapar många objekt tillsammans som kajan, där de samlade material och byggde med. Likaså med vattenleken (Ahlgren, Claes, muntligen, 2013-04-26).

Vila och avkoppling

På frågan om en plats för avkoppling, en plats för vila i utemiljön, svarade Dilton att barnen är aktiva mest hela tiden (Dilton, Brita, muntligen, 2013-04-26).

Personalens roll

Personalen är också engagerad i leken, annars sitter de bredvid och observerar. Hon berättar även att personalen alltid får vara på sin vakt med vad de säger, för barnen hör ord och härmar sedan dem om och om igen (Dilton, Brita, muntligen, 2013-04-26).

Gungning

De har inga gungor på förskolan, men går ofta och gungar på en närliggande lekplats. Här berättar Dilton att de gungar nästan alltid två och två för gungorna räcker inte. De både sjunger och pratar med varandra, samtidigt menar hon att det inte finns några kreativa idéer eller pedagogiska moment vid gungan. Barnen gungar och sen är det över (Dilton, Brita, muntligen, 2013-04-26).

Utveckling

Dilton märker stor skillnad i barnens utveckling på gården. De vågar alltmer utmana sig själva. Att ta nya steg. Ett exempel hon har är att de puttar fart på ett barns gunga, sen vill barnet själv pröva och blir då överlycklig när barnet klarar att putta fart själv på gungan (Dilton, Brita, muntligen, 2013-04-26).

Lösa material

Vad barnen än hittar i lösa material, så plockar de upp det och använder det i leken (Dilton, Brita, muntligen, 2013-04-26).

Fysiska utemiljöns betydelse

Dilton anser att utemiljön betyder väldigt mycket. Hon berättar om en situation när alla barnen är inne, då skapas många trånga utrymmen vilket ofta också leder till konflikter. När detta händer tar en lärare med sig några barn ut och det lugnar sig. Utomhus har de mer utrymme och fler leksaker att leka med och därmed känner de inte sig lika trängda. Hon har ett exempel på en pojke, som puttar andra barn så fort han blir trängd (Dilton, Brita, muntligen, 2013-04-26).

"För mycket barn, bäddar för konflikter". (Dilton, Brita, muntligen, 2013-04-26)

DISKUSSION

Målet med denna uppsats är att kartlägga vilken betydelse utemiljön har för barns lek och rörelse och vilken betydelse denna lek har för barns individuella utveckling. I målet finns också en återkoppling till litteraturen i form av en praktisk del. Denna praktik blev en intervju på Stensjöns förskola.

De genomgående frågeställningarna i uppsatsen har varit:

- Hur påverkar förskolans utemiljö barns lek och rörelse?
- Vilken betydelse har leken för barns individuella utveckling?

Utemiljöns betydelse för leken

Lek är något som ligger oss varmt om hjärtat. Alla har vi säkerligen vår egen uppfattning om lek och vad man lekte med varandra. Detta sträcker sig tillbaka till vår barndom, och med många härliga minnen som dyker upp framför ens ögon. Alltså innebär begreppet och dess betydelse något speciellt för oss alla och kan då tolkas på olika sätt.

Förskolans utemiljö har visat sig ha en stor betydelse för att utveckla en lek. Som jag redogjorde tidigare i uppsatsen lyfte Grahm m.fl. att en miljö som innehåller en balans mellan trygghet och utmaningar ger barnet möjlighet att själv avgöra sina gränser. En variationsrik miljö skapar detta. Utemiljön och dess lösa material har också visat sig betyda något för barnens lek. Barn har en underbar förmåga att använda de saker de hittar, vilket både Mårtensson och Grahm m.fl. hade sett i sina studier. Detta är något som personalen på Stensjöns förskola också har sett och därmed håller med om.

När barn leker har det visat sig att det inte behövs några lyxiga leksaker, för att utveckla en lek utan Grahm m.fl. såg att minsta lilla löv kan vara en noga utvald dekoration eller rekvisita för barnen. Barn leker med de valmöjligheter som finns. De tolkar utefter vad de känner, och behöver inga färdiga ramar utan sätter ramen själv genom leken.

Skapandet av utemiljön har också visat vara en komplex och svårhanterlig uppgift enligt Jansson, då planerarna brottas med balansen mellan att försöka skapa något som planerarna tror passar alla, med konflikten att låta barnen själv få skapa miljöerna. Det har dock framkommit genom mina litteraturstudier att barn inte behöver större medel, för att aktiveras utan endast ett urval av material och fantasi. Denna fantasi menar Fjørtoft att barnen har lättare att skapa i naturen, där inget är fastställt eller redan planerat. Hon lyfter även att genom fantasin kan barnen hitta betydelsefulla platser, som de gör till sin egen plats. En egen plats för barnen verkar vara något som de kan hålla varmt om hjärtat. Kanske försvinner barn ibland en stund för att tänka eller bara vara. Detta kom också fram i Grahm m.fl. litteratur där de förespråkar vila som en viktig del i leken. Att barn behöver vila för att orka leka vidare. Det är vår utmaning som planerare att hitta platser för alla. Variationen av miljön bidrar till detta och kan ge både platser för vila och aktivitet.

Genom mina litteraturstudier har många författare förespråkat leken ute i naturen som något alldeles extra. Här får man ta del av naturens egna faciliteter, och använda dem till vad man vill. Grahm m.fl. menade att ute i naturen finns inget konstgjort, utan grunden är av naturliga objekt.

Uteleken kan även gynna olika sinnen såsom att få smaka bär, lukta på blommor men också bli kreativ genom att skapa nya saker av den. Fjørtoft tar också upp naturen som ett verktyg när det gäller material att tillgå, till exempel buskage och träd för att locka till olika sorters lek. Materialen kan gynna många spontanlekar, som i sin tur bidrar till kreativiteten hos barnen.

I leken har det även kommit fram att barnen använder sig av egna språk, det behöver inte enbart vara genom tal. Denna intressanta ingång visar på hur svårt det är för oss att få trovärdiga och helt sannolika svar när det gäller hur barn leker. De leker med hela sin kropp och frågar man vad de gör, kanske de till och med ignorerar svaret. De skapar en ram som Birgitta Knutsdotter Olofsson berättar om och att inom denna ram finns en lek som man kan gå in i eller gå ut ur när man vill. Men det viktiga är att utanför ramen ligger den fysiska verklighet som vi lever i och där plikter och andra regler finns för barnen.

Utveckling genom lek

Leken har även visat sig ha en stor betydelse för barns utveckling och hur leken skapar självförtroende och tillit till barnen själv. Om barnen får vara med om något skrämmande, roligt eller vackra platser menar Olsson-Lieberg att de får kännedom om sig själv och alla andra. För att sedan våga utforska världen. Denna intressanta tanke väcker i alla fall nya infallsvinklar för mig. Barn vill utforska och vara fria i sitt tänkande. De vill inte bli direkt styrda. Genom litteraturstudierna lyfte Gärdenfors fram hur barn utvecklar sin kognitiva förmåga genom olika steg i sin uppväxt. Från två års ålder med att huvudsakligen imitera andra, till äldre barn med egna intressen.

Knutsdotter Olofsson lyfte även fram fantasi och påhittighet, där förmågan att omvandla och transformera sig själv ligger till grund för det intellektuella hos oss människor. Hon lyfte även fantasin som en grund för nya idéer och tankar.

Genom att låta leken få spira måste man som planerare lägga stor vikt vid planeringen av förskolans utemiljöer, för att gynna en lek som senare gynnar en individuell utveckling. Dessa egenskaper går hand i hand och ger barnen en väg av utveckling i förskoleåldern. Precis som Grahn m.fl. lyfte fram så utvecklar barnen sin sociala kompetens genom alla kontakter de knyter i dessa åldrar och vetenskapen om sig själv och alla andra.

Förskolan i jämförelse med teorierna

Jag vill genom denna jämförelse beskriva mitt besök på förskolan med de funna teorierna, för att få en större förståelse och skildra kopplingar och skillnader mellan dem.

Rörelseaktiviteten på förskolan är något som dyker upp i mina litteraturstudier. Grahn m.fl. berättar om hur barn rör sig från en del av gården till en annan, och att detta sker hela tiden. Denna ständiga aktivitet skapar ett stort rörelsemönster över gården som också överensstämmer med min bild av Stensjöns förskola, då personalen berättar hur barnen flyttar sig från en del till en annan. Grahn m.fl. nämner också att barnen gärna härmar varandra och kan helt ge upp en lek och börja leka med sin kamrat. Denna imitationslek som också Gärdenfors berättar om återfinns också på Stensjöns förskola, vilket gör att rörelsen därmed också ökar. De hoppar från en aktivitet till en annan.

Grahn m.fl. nämner också cykling som en viktig faktor. Detta delas dock inte på förskolan då personalen menar att cyklarna inte används varje dag. Utan cyklar ett barn så kan nästa barn också börja cykla genom denna imitationslek. Detta väcker

en intressant jämförelse, dock kan en stor påverkan bero på hur olika förskolorna ser ut, vad där finns att tillgå och vilka olika intressen barnen har. Men återigen ser man att en variation bygger upp en bra nivå för att möta alla.

Sandlådan

Sandlådan är ett annat exempel, som har större betydelse än jag hade förväntat mig. Mårtensson anser att den används flitigt, är den fuktig så bakar man eller är den vattenfylld så hoppar man i vattnet istället. I jämförelse med min förskola har personalen liknande svar, där menar de att barnen leker från morgon till kväll i ur och skur. Sandlådan används varje dag.

Den verkar vara en kreativ zon som tillgodoser många. Många leker samtidigt och precis som Grahn m.fl. menar finns fantasi och konstruktionsleksaker här. En intressant tanke som dyker upp är att sandlådan inte är ett naturligt objekt. Många av mina litteraturstudier tog fram naturen som ett ideal när det gäller kreativitet. Sandlådan är ett typiskt exempel som finns på funktionslekplatser men fyller ändå sin funktion.

Vila och avkoppling

Vila och avkoppling är också något som Grahn m.fl. väger högt. De anser att barn inte alltid orkar vara aktiva. På min förskola sa personalen tvärtom. Barnen är aktiva mest hela dagen och de märker inte av något som skulle visa på trötta barn. Om barnen behöver vila sätter de sig ofta hos personalen istället. Vila är ändå en intressant egenskap att inte förglömma. Det är en del av leken på förskolan, men ett annat stadium av det. Platser för avkoppling kan därför ge barnen sin egen stund, som Grahn m.fl. vill lyfta fram.

Bron på förskolan

Både Mårtensson och personalen på förskolan har lagt stor vikt vid ett objekt på förskolan i form av en bro. Där Mårtensson berättar om vilka nya lekar som skapades dagligen kring den bron, men kretsade mestadels kring "Bockarna Bruse".

Personalen på förskolan har också en bro som ideligen utnyttjas av alla barn, gärna med många nya utmaningar och skrämmande objekt. Här leker de också "Bockarna Bruse". En liknelse mellan dessa två förskolor ger insikten om hur viktigt det verkar vara för barnen att ha något att leka mot, i detta fall ett enkelt objekt som en bro som fått en sådan effekt i ett leklandskap. Detta är återigen mycket beroende på förskolornas utseende och vilka redskap där finns. Det är dock intressant att titta på olika exempel för att få en bild av hur det kan arta sig.

Konflikthantering

Konflikter tar Grahn m.fl. också upp som en problematik vid trånga utrymmen. Då skapas många gånger konflikter mellan barnen. Detta är en åsikt som även personalen på förskolan delade med Grahn m.fl. Där de ser en ökning av detta vid trånga inomhusaktiviteter, när barnen blir trängda. Då går en av personalen ut och tar med sig några barn och allt lugnar ner sig. Detta visar på att utemiljön har en enorm betydelse genom utrymme för många barn. Då utemiljön gynnar större utrymmen att röra sig på.

Gröna ytor

Barnen på förskolan har stora gröna ytor som de springer eller spelar fotboll på. I jämförelse med Grahn m.fl. studier så leker barnen "Under hökens vingar" eller spelar just fotboll där.

Utveckling

Personalen på Stensjöns förskola ser många utvecklingspotentialer i utemiljön på förskolan, där de ser barnen ta större ansvar och våga ta nya steg ju äldre de blir. I jämförelse med Gårdenfors med hans fyra utvecklingsfaser så stämmer de väldigt väl överens på hur barnen tar mer för sig ju äldre de blir och utvecklar sin lek och sitt självförtroende. Olsson-Lieberg lyfter också hur barn vill vara på en plats där det händer och hänger sig helt åt detta. Detta stämmer också med vad personalen yttrade om barnen på Stensjöns förskola.

Slutsats

Det märks tydligt att barn tänker ganska lika, de använder miljön som den ser ut och skapar sina lekar och rörelsemönster utifrån det. Detta syns tydligt när jag jämförde mitt besök på Stensjöns förskola, med de olika författarnas teorier från sina tidigare studier.

Barn verkar se en yta och använder denna yta till det, som går att använda den till. Precis som Mårtensson berättar är att barn har en väldigt förståelse för material. De leker med tanken att ett material kan förstöras som exemplet tidigare med snöbollen. Dessa tankar är inget man reflekterar över, men vid närmare eftertanke så känner man ingen det sen man själv var liten.

Jag har både tagit upp naturliga miljöer och funktionella miljöer för att se vilka aktiviteter som aktiveras där. Jag är inte ute efter, att säga att det ena är bättre än det andra. Utan istället ställa dessa kvaliteter mot varandra för en vidare diskussion. Herrington & Studtmann och Fjørtoft menar att kreativiteten återfinns mer i den naturlika miljön, där valmöjligheterna flödar och inga begränsningar för fantasin finns. Samtidigt har man funnit sandlådan som en kreativ zon, där mamma, pappa, barn och många andra fantasilekar kretsar kring just sandlådan. Likaså verkar Vattenrännan bli en kreativ zon då de använder den till mer än bara vattenlek. Både Sandlådan och Vattenrännan är två funktionsleksaker som fungerade väl på förskolan. Jag tror att variationen i miljön är nyckelordet när det gäller planering av utemiljön.

Grahn m.fl. redogjorde för en variationsrikedom genom både natur i form av skog och kultur genom hans exempel kruka. Variationen kan också tillgodose fler individer och skapa kreativitet. En variation som skapas genom natur och kultur som i sin tur ger möjligheter till lek och barns utveckling.

AVSLUTANDE DISKUSSION OCH REFLEKTION

Utgångspunkten för den här uppsatsen har varit att se hur förskolans utemiljö påverkar barns lek och rörelse och vilken betydelse leken har för barns utveckling. Dessa två frågeställningar har lyst igenom hela uppsatsen och har varit min grund till arbetet.

Slutsatserna jag kan redogöra för är att utemiljön har betydelse för vilken lek och vilket rörelsemönster som finns på förskolegården. Hur barnen använder sig av ytorna och materialen. Detta är något som både kommit fram i den litteratur jag beskrivit samt återkopplingen som gjordes i Malmö. Leken skapas utifrån den yttre miljön menar Mårtensson(2004, sid 128) och hur dessa platser samspelar med varandra. Den naturliga miljön har också visat sig vara betydelsefull, både för leken men även för barnens rörelsefrihet. Naturen i sig har Bonnett & Williams beskrivit:

“Overall, it was clear that the children had strong feelings that nature was a distinct part of their life-world, somewhat set apart from and to be contrasted with other aspects. This image was reflected in their feelings of its worth.”(Bonnett & Williams (1998) sid. 164)

Författarna menar att naturen är en del av vår värld, utan att vi medvetet behöver tänka på det. Denna slutsats har de dragit efter deras intervjuer med barns syn på naturen. Naturen är en del av oss, och därmed ska den inte komma i skymundan i planeringen av utemiljö för lek. Dock återigen är det variationen av material och miljö som Grahn m.fl. lyfte fram tidigare i uppsatsen. En variation som kan gynna och tillgodose fler individer, och ge något till alla. Aktiviteterna är många och därmed behövs en variation i barns utemiljö.

Leken har även en stor betydelse för barns utveckling, vilket har bekräftats i mina litteraturstudier. Gårdenfors beskrev barnens olika utvecklingsstadier i livet, hur de vågar ta större steg och bli mer självständiga. Leken hjälper barnen genom detta, med utmaningar som de möter dagligen. Ett exempel som finns på Stensjöns förskola är när barnen gungar och tar steget att våga putta själv och ta nya steg varje gång de sätter sig i gungan igen. Personalen berättar hur stolta barnen blir när de lyckas putta fart på gungan själv och vilken stor bedrift de har varit med om.

En slutsats i mitt arbete är att en varierad och dynamisk miljö, skapar sådana förutsättningar för att tillgodose alla barns behov och välbefinnande.

Leken i sig har också betydelse för hur barnen utvecklas i sina första år i livet. Därmed är leken ett verktyg, för att hjälpa barnen att skapa ett självförtroende och tillit till omvärlden. Det sociala samspelet är också något, som tränas eller får utrymme i leken. Barn lär sig även att läsa av andra individer och hur vi tänker tillsammans och samverkar i olika situationer. Leken bidrar till alla dessa ting och är värdefull ur alla dessa aspekter.

Arbetet med uppsatsen har gett mig många nya infallsvinklar och även låtit mig få se problematiken med att planera en utemiljö som tillgodoser alla.

Det har varit väldigt intressant att studera all litteratur, där mina frågor har varit utgångspunkterna i sökandet. Mina frågeställningar avgränsade jag i början av arbetet och fokuserade därmed på två huvudfrågeställningar. Genom Grahn m.fl. och Mårtenssons tidigare forskning har jag funnit en del av teorierna till utemiljön, samt en del av teorierna kring barns utveckling har jag funnit genom Knutsdotter Olofsson

och Gärdenfors litteratur. De olika källorna har utgått från olika infallsvinklar och därmed gett mig den grund jag sökte.

I början av uppsatsen beskrev jag en litteraturgenomgång, för att därefter återkoppla det till en intervju på förskolan. Jag valde att endast ha en intervju, då detta kan kännas smalt utifrån källor. Det är dock något jag varit medveten om från början och varit med under planeringen av arbetet. Det stora arbetet och fokuset har legat på att söka teorier från tidigare forskning genom litteraturen. Resultaten från Stensjöns förskola är bara en liten del av arbetet och är en intressant jämförelse i hela arbetets gång. Denna praktiska del i arbetet har för mig varit en stor hjälp, som ett bra underlag att samverka med litteraturteorierna och ett bra underlag till diskussionen där jag fick se komplexiteten inom mitt ämne. Återkopplingen gjordes även för att testa och pröva de teorier som jag funnit, för att få en större bild och bredare förståelse för kunskapen. Det är otroligt intressant att se kopplingar såsom rörelserna på förskolorna. Hur lika de visade sig vara, samt att spegla skillnaderna i form av vila och cykling genom de olika studierna.

Arbetet har gett mig en tydlig ingång i ämnet men självklart har nya frågor väckts under arbetets gång, där ytterligare forskning behövs. Hur skulle arbetet arta sig om jag valt två förskolor i praktiken i jämförelse med en? Hur ser historiken ut kring lek? Har den alltid betytt lika mycket som nu? Denna fråga hade jag med från början men på grund av en tidig avgränsning av mitt arbete togs den bort. Jag skulle även vilja undersöka hur barn ser på lek? En bredare intervju med barnen i fokus. Måste leken alltid vara social, som framkommit i mina studier? Eller är det en del av vilan? En annan fråga som jag hade velat studera vidare, är att mer djupgående ställa frågorna varför och analysera kring det.

Dessa frågor lämnar jag varmt över till den som vill ta vid detta intressanta område. Som tidigare praktikant på två förskolor har det varit otroligt kul för mig att läsa, studera och skriva om detta ämne kring förskolans utemiljö, lek och barns utveckling. Det är något som kommer följa med mig in i yrkeslivet och som jag kommer tänka tillbaka på i framtiden.

KÄLLFÖRTECKNING

Otryckta källor/Muntliga källor

Ahlgren, Claes, Barnskötare, Stensjöns förskola, intervjumöte, 2013-04-26

Dilton, Brita, Förskollärare, Stensjöns förskola, intervjumöte, 2013-04-26

Tryckta källor

Bonnett, Michael & Williams Jacquetta(1998) *Environmental education and primary children´s attitudes towards nature and the environment*[Online]. University of Cambridge School of education England.(Cambridge Journal Of Education Vol. 28 No 2)

Grahn Patrik, Mårtensson Fredrika, Lindblad, Bodil, Nilsson Paula, Ekman Anna(2000)*Børns udeleg*(Originaltitel: Ute på dagis 1997) Köpenhamn Forlaget Børn & Unge

Gärdenfors, Peter(2009) Lek ur ett evolutionärt och kognitivt perspektiv i: *Leka för att lära*. Red. Åsa Harvard & Mikael Jensen , Studentlitteratur AB, Lund sid 43-53

Heurlin-Norinder, Mia Gröna Fakta(2006) Movium Red. Olsson-Lieberg, Titti *Barn söker trygghet, spänning och utmaningar* Alnarp Publicerat i utemiljö nr 8

Knutsdotter Olofsson, Birgitta(2009) Vad lär barn när de leker? i : *Leka för att lära*. Red. Åsa Harvard & Mikael Jensen, Studentlitteratur AB, Lund sid 75-91

Olsson-Lieberg, Titti Gröna Fakta(2006) Movium Red. Olsson-Lieberg, Titti *Barn söker trygghet, spänning och utmaningar* Alnarp Publicerat i utemiljö nr 8

Elektroniska källor

Fjørtoft, Ingunn (2011) *The Natural Environment as a Playground for Children: The Impact of Outdoor Play Activities in Pre-Primary School Children* [Online]. Telemark University College, Department of Teacher training, Norway. (Early Childhood Education Journal, Vol. 29, No. 2, Winter) Tillgänglig via:
<http://link.springer.com/content/pdf/10.1023%2FA%3A1012576913074>
2013-04-09

Jansson, Märit(2009) *Management and use of public outdoor playgrounds*[Online]
Tillgänglig via:
[http://pub.epsilon.slu.se/2070/1/Management and Use of Public Outdoor Playgro
unds2.pdf](http://pub.epsilon.slu.se/2070/1/Management_and_Use_of_Public_Outdoor_Playgrounds2.pdf) [2013-04-09]

Herrington, Susan & Studtmann, Ken (1998). *Landscape interventions: new directions for the design of children's outdoor play environments*[Online]. Department of Landscape architecture, College of Design Iowa State University, USA. (Landscape and urban planning 42) Tillgänglig via:

http://ac.els-cdn.com/S0169204698000875/1-s2.0-S0169204698000875-main.pdf?_tid=47a20620-a0f2-11e2-b118-00000aab0f6c&acdnat=1365497501_6f1cabe9cced24738fd8b1372fdcf1f7 2013-04-09

Mårtenson, Fredrika(2004)Landskapet i leken[Online] Tillgänglig via:
<http://pub.epsilon.slu.se/803/1/Fredrika20050405.pdf> [2013-04-09]

Nationalencyklopedin, hemsida, tillgänglig via:
<http://www.ne.se/kort/lek/1131977> 2013-05-14

BILAGA

Intervjuformulär Stensjöns förskola

1. Vad är typiskt för just Stensjöns förskola?
2. Om man tittar på rörelsen över gården, hur rör barnen sig? Cykling?
3. Används sandlådan i alla väder?
4. Hur förhåller sig barnen till rutschbanan?
5. Används gungan för mer än bara gungning? Samtal eller sång?
6. Har ni något exempel på plats för fantasilek? Namnges dessa platser?
7. Ser ni någon plats där barnen blir mer kreativa i utemiljön?
8. Har ni märkt av någon plats som barn går till för avkoppling? Om ja, är vegetation kopplat till det?
9. Har ni något exempel på lekar som ligger nära fara och spänning?
10. Märker ni att barnen hittar utmaningar i de mer naturlika områdena?
11. Använder/leker barnen med lösa material som de hittar på marken?
12. Hur använder barn vegetationen?
13. Hur ser ni på den fysiska utemiljöns betydelse?
14. Vad anser ni om barns utveckling i utemiljön, socialt, kognitivt och motoriskt?